

יהודה לייב כהן ו"שיר-העם היהודי"

בכל דיון בפולקלוריסטיקה יהודית שמור מקום של כבוד ל"ל כהן כאחד החוקרים החשובים של הפולקלור היהודי במזרח אירופה בכלל ושל שיר העם היהודי בידיש בפרט. במאמרו של ריצ'רד באומן על הוראותיו של כהן באיסוף חומרי פולקלור (Bauman 1962, 284-289) מלין באומן על כך, שהן אוספיו של כהן והן עבודתו המדעית אינם ידועים לרוב הפולקלוריסטים האמריקאים על אף שחלק גדול מעבודתו של כהן נעשתה בניו-יורק, זאת כיוון שהן האסופות והן הכתיבה המדעית שלו הן בידיש. זו גם הסיבה לכך שעבודתו של הפולקלוריסט המהגר נשארה ידועה במעגל צר בלבד.

חוקרי הפולקלור היהודי בישראל יכולים לטעון טענה דומה, אף שבמקרה זה הדבר חמור עוד יותר, שהרי מדובר בחומרי פולקלור יהודיים ובמחקר פולקלור יהודי שמפני היותו בידיש אין הוא נגיש לחלק גדול מתלמידי הפולקלור היהודי וחוקריו. מעוות זה תוקן במקצת עם צאת החוברת הראשונה של "מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי" שבה תירגמה גלית חזן-רוקם, מעורכות כתב העת, את מאמרו של כהן 'פֶּאָלקסליד און פֶּאָלקסטימלעך ליד' (שיר עם ושיר עממי) (כהן 1952א 194-201; כהן תשמ"א, 146-152).¹ פירסום מאמרו המרכזי של י"ל כהן "שיר העם היהודי" בתרגום עברי בחוברת זו של "חוליות" גם הוא נסיון מה לתיקון המעוות. אולם רק תרגום כלל האוספים והמחקרים של י"ל כהן, יהיה בגדר תיקון של ממש. קורות חייו של כהן משקפים את תהפוכות החיים, שהיו מנת חלקם של יהודי מזרח אירופה החל משנות השמונים של המאה התשע-עשרה. עבודתו המדעית קשורה ואחוזה בגישות מחקר בפולקלור הבינלאומי בתקופתו מחד-גיטא, ובמגמות בחקר פולקלור היידיש, שרווחו בפולין בין שתי מלחמות עולם ובעיקר בווארשה ובווילנה, מאידך.

כהן נולד בשנת 1881 בוויילנה. בגיל שמונה עבר עם בני משפחתו לווארשה. שם החל באיסוף שירי-עם בהשראתו של י"ל פרץ, מי שהיה ללא ספק החלוץ של איסוף שירי עם בידיש.² כהן היגר מפולין ללונדון בשנת 1901 וחי בה כשלוש שנים. בשנת 1904 הוא הגיע לניו-יורק, שבה חי עד מותו בשנת 1937. במקצועו היה כהן שען והתפרנס מכך עד סוף ימיו, אף כי עיקר מירצו הוקדש לאיסוף הפולקלור היהודי של מזרח אירופה ולמחקרו. דבר זה אופייני לחוקרי הפולקלור היהודי במזרח אירופה, שלא עלה בידם להתפרנס ממחקריהם והם נאלצו לעסוק במקצועות אחרים לפרנסתם.³

גם אופן לימודיו בפולקלוריסטיקה אופייני לפולקלוריסטים במזרח אירופה. כמותם היה גם כהן אוטודידקט, שרכש בכוחות עצמו את ידיעותיו בפולקלוריסטיקה. עם זאת, קיים גם הבדל מהותי בינו לבינם. עניין זה התבטא במערכת היחסים בינו לבין הוועדה האתנוגרפית של יווא, אשר לפעילותה הוא היה קשור במשך שנים רבות. מערכת יחסים זו היתה מורכבת ולא חסרה עימותים כפי שניתן להסיק בטעות מן ההתייחסות לנושא על-ידי איציק גוטסמן (Gottesman 1993, 262-263). עמדה על כך רוני בירן בהקשר פרשת האספן של יווא, ברל וורבלונסקי (בירן תשנ"ז-תשנ"ח, 239-270).

השוני בין גישתה של החברה האתנוגרפית לבין גישתו של כהן בנושא הרישום של הפולקלור היהודי מאיר את תפיסותיו המרכזיות של כהן בהגדרת הפולקלור היהודי ורישומו. אעמוד על שוני זה בקצרה. הוועדה האתנוגרפית היתה חלק מן המדור הפילולוגי של יווא. יווא היה הגוף האקדמי החשוב ביותר במחקר תרבות יידיש. הוא נוסד בשנת 1925 במטרה לענות על בעיות מרכזיות אידיאולוגיות ומחקריות בפולין בין שתי מלחמות עולם. בישיבת הייסוד של הוועדה האתנוגרפית באוקטובר 1925 בוילנה הוכרו על מטרתה המרכזית: איסוף הפולקלור היהודי במטרה ליצור מרכז עולמי לחקר הפולקלור היהודי "בכל מקום שבו חיה שפת היידיש", כדברי חיים חיות, המזכיר הראשון של הוועדה (חיות 1926, 47). חברי הוועדה האתנוגרפית היו ערים לשינויים העוברים על החברה היהודית במזרח אירופה, על כן ביקשו לתעד את הפולקלור היהודי ההולך ונעלם, כמו גם את הפולקלור של תקופתם. לצורך ביצוע משימה אדירה זו הם הקימו רשת של רושמים (זאמלערס) בכל רחבי פולין. הרושמים היו מתנדבים שלא היתה להם השכלה בפולקלור, והם קיבלו הדרכה מן הוועדה. לחברי הוועדה היה ברור, כי ללא רשת האספנים לא תוכל להתממש המטרה שהציבו לעצמם. מכאן עולה, כי הוועדה לא פעלה בכיוון של רישום סלקטיבי של חומרים, ונתנה לגיטימציה להפרדה בין האספן, שתפקידו לרשום את חומרי הפולקלור ולהעבירם ליווא, לבין החוקר, שיחקור חומר זה מאוחר יותר.

כהן, אף שכאמור היה גם הוא אוטודידקט, גילם בדמותו את השילוב בין אספן לחוקר. הוא החל באיסוף שירי העם כבר בנעוריו בווארשה. ואכן רוב השירים שפורסמו בקובץ יודישע פֶּאַלקסליעדער שראה אור בניו-יורק ב־1912, ואשר המאמר המתורגם בחוברת זו של חוליות שימש לו מבוא, הם שירים שאסף בווארשה בין השנים 1896-1901. הוא המשיך באיסוף הפולקלור היהודי גם לאחר שעזב את פולין מפי מהגרים יהודים ממזרח אירופה בלונדון ובארזה"ב.⁴ במקביל לעבודת האיסוף הקדיש כהן את זמנו ומירצו ללימוד התיאוריה של הפולקלור. הוא היה בקי באסכולה ההשוואתית, שהיתה באותם הימים האסכולה המרכזית בחקר הפולקלור. את הידע התיאורטי שרכש יישם על הפולקלור היהודי ביידיש תוך כדי בחינה של סוגיות מרכזיות כמו מקורות הפולקלור היהודי, היחס בין הפולקלור היהודי לפולקלור הבינלאומי, היחס בין היצירה שבעל-פה ליצירה שבכתב, שאלת האותנטיות של פריטי הפולקלור וכמובן, הדרך המדעית לאיסוף פולקלור.

על גישתו לאיסוף הפולקלור ניתן ללמוד מן ההתייחסות לנושא הפזורה במאמריו השונים, אך בעיקר בשתי המסות שהוא חיבר במטרה להדריך את אספני ייווא בהקשר ההרצאה שנשא לפניהם ב־1930 (כהן 1952, ב, 1952ג). את הצעותיו לאיסוף הפולקלור ניתן לחלק לשניים: א) היחסים בין הרושם למידען, ב) היחסים בין הרושם לחומר.

בתחום הראשון דיבר כהן על הצורך ליצירת קשר אמיץ עם המידענים לפני תהליך הרישום והדגיש את הזהירות הנדרשת וההימנעות מהסתייגויות או מהתנשאות כלפי המידענים. בעבודת הרישום עצמה ניתן להתחיל רק לאחר יצירת יחסים של אמון, ואז יש לכוון את המידענים אל ימים עברו ואל שירים וסיפורים ישנים (דבר הקשור להגדרת הפולקלור של כהן, וראו להלן). כהן מזהיר את האספן להימנע מגישה תובענית ואסרטיבית במהלך הרישום. הוא עומד גם על תהליך האינטראקציה הרצויה בסיטואציה הרישום. על הרושם להאזין לביצוע ולהימנע מרישום מלא בעת הביצוע הראשון, להוציא הערות. רק הביצוע הנוסף ראוי לתיעוד. דבר זה יאפשר למידען לרענן את זכרונו, ואילו לרושם יספק מידע בכל הקשור לשאלות שכדאי להפנות למידען. כהן דרש רישום מדויק מילה במילה ותיעוד רחב ככל האפשר של הפרטים האישיים של המידען. כמו כן, הדגיש את הצורך לתת למידען אשראי מלא על כל פריט שנרשם מפיו.

בתחום השני (יחסים בין הרושם לחומר) סבר כהן, שעל האספן להתמחות בסוגה ספציפית המתאימה לו. הוא המליץ להתחיל ברישום של סוגות מורכבות פחות כמו אימרה או פתגם, ורק אחר כך לעבור לסוגות מורכבות כמו שירי עם או סיפורי עם. כהן היה ער לחשיבותו של ההקשר התרבותי וסבר שעל האספן ללמוד את אופי המסורת, שברצונו לרשום, ולהתוודע לאוספים קודמים במידה וקיימים כאלה. כמו כן, עליו לדעת מי הם נושאי המסורת של הסוגה הספציפית אותה הוא חוקר, מינם, גילם ומעמדם. הוא ראה במידענים מבוגרים את הבחירה הנכונה ביותר.

גישתו של כהן בדבר הזהות בין האספן לחוקר זוכה לביטוי מרכזי בתביעתו מן האספן לפתח יכולת הבחנה בין מה שכינה פולקלור 'אמיתי' ל'לא אמיתי', סוגיה שהעסיקה אותו רבות. יכולת הבחנה זו נרכשת, לדעתו, עם הזמן והנסיון ברישום החומר ובמחקרו. אחת ההמלצות של כהן לאספן היתה ליצור רפרטואר משלו (כהן עצמו למד לשיר שירי עם ושר אותם לפני מידעניו כדי לעוררם). לדעתו, זו הדרך היחידה לרכוש אמון ולזכות בפריטי פולקלור שהחברה לא תסגיר לעין זר, מחשש שיעוררו התנגדות או גיחוך.

מכל האמור לעיל ניתן להבין, כי כהן הזדהה עם מטרותיה של הוועדה האתנוגרפית בכל הנוגע לצורך באיסוף של הפולקלור היהודי כמשימה ראשונה במעלה, אך בניגוד לגישת הוועדה היתה גישתו שלו סלקטיבית וביקורתית. היחסים המורכבים בינו לבין הוועדה האתנוגרפית באו לידי ביטוי בכך, שמצד אחד קיבלו אנשי הוועדה את כהן כסמכות מרכזית בתחום, ניהלו איתו קשר מתמיד ושלחו אליו את פריטי הפולקלור שנאספו תוך בקשת חוות דעת. כהן גם הוזמן להיות המרצה הראשי בקורס שאורגן לאספנים של ייווא בוילנה ב־31

באוקטובר וב־1 בנובמבר 1930. אך מצד שני, למרות הביקורת של כהן על דרכי האיסוף ועל החומר שנאסף ראו אנשי הייזוא בחומר זה חומר הראוי להישמר בארכיון, ולא פסלו אותו או את האספנים שעבדו בשדה. כאשר הציע כהן ב־2 בנובמבר 1920 לשנות את שם הוועדה מ'וועדה אתנוגרפית' ל'וועדה לפולקלור' ברוח החברות לחקר הפולקלור במערב, קיבלו חברי הוועדה את הצעתו. אולם למרות שינוי השם, המשיכה העיתונות של ייזוא גם לאחר מכן להתייחס אל הוועדה בשם 'הוועדה האתנוגרפית' (Gottesman 1993, 263). הוועדה העריכה את כהן הערכה רבה וקיבלה את דעתו בעניינים שונים. אך כאשר היה פער בין תפיסת העולם המקובלת עליה, שיש לאסוף את כל פריטי הפולקלור, לבין גישתו הסלקטיבית של כהן, נמנעו חברי הוועדה לבטל את דעתם מפני דעתו, אף כי העדיפו הימנעות מכל עימות ישיר.

המאמר 'שיר־העם היהודי' הוא המאמר המקיף ביותר של כהן בנושא זה, ועניינים שונים המופיעים בו זכו לפיתוח יתר במאמרים מאוחרים יותר. לראשונה פורסם המאמר כמבוא לכרך הראשון של ספרו יודישע פאלקסליענדער שראה אור בניו־יורק ב־1912 (בציון תאריך החיבור — 1910, ניו־יורק). חלק מן המאמר פורסם בקובץ ליטעראַטור, 2 בנובמבר 1910 בניו־יורק (עמ' 141–122). מאוחר יותר הופיע המאמר כמאמר ראשון בספרו שטודיעס וועגן יודישער פֿאַלקסשאַפֿונג בעריכת מאַקס וויינרשץ, בהוצאת ייזוא, ניו־יורק 1952 (עמ' 9–42).

במאמר זה נוגע כהן בנושאים מרכזיים, שהעסיקו אותו בחקר שיר־העם. בראש ובראשונה — הגדרתה של הסוגה. הנושנות — היא הקריטריון המרכזי לדעת כהן להיותו של השיר שיר־עם. זהו שיר המתגלגל בפי העם במהלך הדורות, ובמהלך זה פושט צורה ולובש צורה. מכאן ששיר עם הוא שיר שיתאפיין בריבוי נוסחים. כהן היה בין הראשונים של חוקרי שיר־העם בידיש, שהכיר בחשיבות הלחן.⁵ לא יתקיים שיר־עם ללא לחן, רק השיר בתוספת הלחן מבטא את נשמת העם. את מקורם של שירי־העם ראה במשוררים אלמונים זמרי עם בעלי כשרון פיוטי. ברגע שהתקבלו שיריהם על ידי העם, היינו, כשעברו מפה לאוזן, הם הפכו לשירי־עם. בתהליך זה חלו בהם שינויים. חלק מן השיר נשכח וחלק השתנה. האירועים ששימשו כהשראה ליצירת שיר העם היהודי היו, לדעתו, אירועים יוצאי דופן שהתרחשו בערים ובעיירות. השיר משקף מבחינה זו את הסביבה שבה נוצר והושר. ואולם בתהליך גלגולו של השיר ממקום למקום חלו בו שינויים רבי משמעות. כך, למשל, מביא כהן לדוגמא שיר שבנוסח מוקדם, כפי שהושר ברוסיה, משקף את המנהג של חיתון ילדים כדי להצילם מגיוס לצבא. בנוסח מאוחר יותר, שנרשם בפולין, נעלם יסוד זה לחלוטין, והשיר איבד את ערכו ההיסטורי. מעבר לביטוי שנותן השיר לסביבה הוא מבטא גם את חייו ומאוויו של היחיד השר אותו. אחד הנושאים המרכזיים שהעסיקו את כהן בחקר שירי העם הוא נושא האותנטיות, ובנושא זה הוא נוגע גם במאמר זה. הביטויים 'אמיתי', 'לא אמיתי' שכחים במאמריו, וכהן נמנע להכליל שירים בעלי זיקה לעניינים אקטואליים או שירים בעלי זיקה לחומר כתוב תחת הכותרת 'שיר־עם'. כפי שמציינת רות רובין

רק הישן, הפשוט והטהור זכו להתקשר על-ידו לשיר העם (Rubin 1955, 40). כהן דן בנושא האותנטיות של השיר העממי תוך שהוא עוסק בהבחנה בינו לבין מה שהוא קורא שירים בנוסח שירי-עם, ובינו לבין שירי בדחנים.

את הנושא של שירי-העם ושיר בנוסח שיר העם מפתח אחר כך כהן במסה נפרדת (כהן 1952א, כהן תשמ"א). הוא מביא את דבריו של שלום-עליכם בסוגיה זו, הטוען כי בידיש נקראו בשם 'שירי-עם' כל השירים שנכתבו בשפת היידיש העממית ויצאו לאור בעבור העם (שלום-עליכם 1904). שירים אלה רואה כהן כשירים בנוסח שירי-עם אך לא כשירי-עם אותנטיים. אמנם יש ושיר כזה יוכל להפוך לשיר-עם, אך לצורך זה ממד הזמן הוא משתנה מרכזי. רק אם העם יאמץ שיר זה, והסיכויים לכך גוברים אם נלווה אליו לָחֵן, והוא יושר בפיו במשך פרק זמן ארוך, הוא יוכל להיחשב לשיר-עם.

כהן מבחין גם בין שיר-עם לבין שירי הבדחנים. אמנם הוא מודה שליצירת בדחנים יש אולי ערך פולקלוריסטי כלשהו, אלא שזו יצירה מסוג נמוך יותר מן השירה העממית, שאותה רואה כהן בעקבות הָרְדֵר כאמנות נעלה המבטאת את המזג העממי, ושיש ביכולתה לגרום ריגוש ששירי בדחנים לא יעוררו לעולם.

נושא אחר הנדון על ידי כהן במאמר הוא האוניברסליות של שירי-עם. כהן מקבל את הגישה הפילולוגית, שהיתה מקובלת בימיו בחקר הפולקלור, לאמור, שלכל השירים מקור ומוצא משותף שאבד. כך, למשל, הוא דן בשירי חר-גדיא ומראה שניתן למוצאם בתרבויות שונות. הוא יוצא כנגד הקביעה ששירי חידות בידיש מקורם בגרמניה במאות ה-15-16. כהן מסכים שאכן קיימות השפעות בין עמים, אך השירים הם חלק מתופעה אוניברסלית ואינם ייחודיים דווקא לתרבות מסוימת, אף שזו מעניקה להם אופי ייחודי.

נושא נוסף הנידון במאמר זה הם שירי האהבה, להם הקדיש כהן מסה נפרדת מאוחר יותר (כהן 1952ב). כהן יוצא כנגד קביעתם של חוקרי ספרות יידיש וביניהם ליאו וינר, מחבר הספר תולדות ספרות יידיש במאה ה-19 (ווינער 1945) ש'אהבה' היא מילה חדשה וכי שירי אהבה מופיעים בתרבות יידיש רק מן המחצית השנייה של המאה ה-19. הוא מוכיח ששירי אהבה הושרו בידיש כבר במאה ה-16 בקרב המון העם היהודי ומייחס אותם דווקא לשכבות העם הנמוכות. שירי אהבה הם קבוצת השירים הראשונה בספרו. הוא מצביע על כך ששירי אהבה שכיחים יותר בשירת הנשים והם ביטוי לייסורי אהבה, בדידות ותחושת אי-אונים. שירי אהבה של נשים מושרים בקהל נשי. בשירת הגברים נושא האהבה מצוי, אך הוא שכיח פחות וביטוי הרגש בשירים אלה אינו כה חזק וגלוי כמו בשירת נשים. בעיה נוספת בה נוגע כהן במאמר היא אופן רישום השירים תוך הכרעה לרשום את השירים בידיש סטנדרטית ולא בדיאלקט הספציפי בו הושרו. הכרעה זו הושפעה בין השאר מן העובדה שכיידישיסט הוא לא קיבל את הפתרון של רישום שירי עם בידיש בתעתיק לועזי. "יידיש אינה צריכה להיפרד מן הא"ב המסורתית שלה, קל וחומר אם מדובר בשירה עממית", ואולם האלף-בית בידיש לא איפשר למסור את כל הצלילים בדיאלקטים השונים. את השירים בקובץ שמאמר זה שימש לו כמבוא חילק כהן ל-11 חטיבות נושאיות, והן: שירי אהבה, שירי

חתן-כלה ושירי חתונה, שירי משפחה, שירי ערש, שירי ילדים, שירי חידות, שירי חיילים, שירי פועלים, שירי פורים, שירים דתיים, ושירים שונים שלא נכללו בחטיבות האחרות.

כשחוקר פולקלור בן ימינו מתבונן במפעלו של י"ל כהן אין הוא יכול להתעלם מגישתו הריגשית-שיפוטית של כהן לחומרי הפולקלור, שבאה לידי ביטוי בביקורתו כלפי רושמים וכלפי מספרים כאחד; מנחרצות היתר שלו בפסילת חומרי פולקלור אקטואליים, ומחוסר תשומת הלב לביצוע (performance) ולהקשר של הסיטואציה. עם זאת, מעורר מפעלו התפעלות מעבודת האיסוף רחבת ההיקף של כהן האספן ומרוחב ועומק העיון של כהן החוקר.

הערות

- 1 ולא כפי שנרשם בטעות במאמרה של רוני בירן כאילו מדובר בתרגום מאמרו של כהן 'פֶּאָלקסגעזאַנג און פֶּאָלקסליד'.
- 2 נוסף לפרסומים ב-Urquell שמורה במדור פרץ בייווא מחברת בת 60 עמודים בכתב ידו של פרץ: 'יום טוב בלעטליך, פֶּאָלקסלידער. געזאַמלט דורך י. ל. פרץ. צענזורירט וואַרשע 23 ביולי 1896 (ראו פיפע, 1937: 1-3). כמו כן, היה פרץ אחד הראשונים להגיב על הקובץ של שירי עם יהודיים בידיש שנאספו ברוסיה בעריכתם של שאול גינזבורג ופסח מאַרק (גינזבורג ומארק 1901). הקובץ יצא לאור בפטרבורג בשנת 1901 בציון תאריך רשיון הצנזורה — 15 בספטמבר — 4 בדצמבר 1900 בהוצאת מערכת כתב העת הרוסי-יהודי ווסכוד. (מהדורה מצולמת של ספר נדיר זה ראתה אור בהוצאת אוניברסיטת בראילן בעריכתו של דב נוי ב־1991). כבר ב־24 בינואר 1901, שבוע לאחר הופעת הספר נתפרסמה בשבועון דער יוד 7-8 סידרת מאמרים החתומים ב'תמר (שם העט של פרץ), שכותרתם 'דאָס ייִדישע לעבן לויט די ייִדישע פֶּאָלקסלידער'. העבודה חזרה ונתפרסמה בשינויים מסוימים בכתב העת 'די יודישע ביבליאָטהעק' (קראקוב תרס"ד חוב' III-II). היא מצויה גם בכתביו המקובצים של פרץ בכרך ליטעראַטור און לעבן (פרץ 1926, 26-48, וראו גם רייזען 1937, 291-292, פרץ 1937, 292-299). כמו כן, מעניין לציין, כי בשבועון ליטעראַרישע בלעטער 14 משנת 1934 התפרסם קטע מכתב יד של י"ל פרץ שנשלח לייווא בוילנה על ידי נחמן מיזיל מווארשה וכותרתו 'י. ל. פרץ און דאָס ייִדישע פֶּאָלקסשאַפֿונג — צו זמן 22 טען יאַרצייט' (י. ל. פרץ ויצירת העם היהודית — ליום השנה ה־22 לפטירתו). מיזיל סבר בטעות, שכתב היד חובר בערך ב־1901, אך כפי שבצדק קובע שמואל זאנוויל פיפע (פיפע 1937, 286-290) זהו קטע גדול מתוך רצנייה שפרץ כתב על ספרו של י"ל כהן יודישע פֶּאָלקסלידער. המאמר המובא כאן בתרגום עברי שימש לו כמבוא (כהן 1912).
- 3 חוקר הפולקלור הנודע מווארשה, נוח פּרילוצקי היה עורך דין. רבים מן הפולקלוריסטים האחרים עסקו בכתיבה עיתונאית ובמלאכות מזדמנות אחרות.
- 4 ריצ'רד באומן מספר כי כהן רשם פולקלור מסבתו הגב' ג' קרמן בניו-יורק (Bauman 1962, 289). בקובץ נכללים גם שירים שכהן רשם בלונדון ובניו-יורק.
- 5 ואכן שירי-העם ביודישע פֶּאָלקסלידער מתפרסמים בליווי 175 לחנים שרשם החזן מניו-יורק ח' רואסוטא.

מראי מקום

- בירן רוני תשנ"ז-תשנ"ח: 'פרשת ברל ורבֿלונסקי, אספן פולקלור בפולין בין שתי מלחמות עולם', מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי יט-כ, 270-239.
- גינזבורג ש' ומארק פ' 1901: 'יידישע פֿאלקסלידער אין רוסלאַנד, ווסכוד, פעטערבורג. ווינער מאיר 1945: צו דער געשיכטע פֿון דער יידישער ליטעראַטור איז 19טן יאָרהונדערט, ניר-יורק, 2 כרכים.
- חיות ח' 1926: 'די אויפגאַבן פֿון דער יידישע עטנאָגראַפֿיע', ליטעראַרישע בלעטער 89.
- כהן י"ל 1952: 'דאָס יידישע פֿאלקסליד', שטודיעס וועגן יידישער פֿאלקסשאַפֿונג, יידישער וויסנשאַפֿטלעכער אינסטיטוט — ייוואָ, ניר-יאָרק, 9-42.
- 1952 א: 'פֿאלקסליד און פֿאלקסטימלעך ליד', שם, 194-201.
- 1952 ב: 'וועגן אַ פראָגראַם פֿאַרן פֿאלקלאָר-זאַמלער', שם, 140-129.
- 1952 ג: 'צו הילף דעם זאַמלער', שם, 141-149.
- 1952 ד: 'ווי אַלט זיינען אונדזערע ליבעלידער?', שם, 69-87.
- תשמ"א: 'שיר עם ושיר עממי' (תרגום גלית חזן-רוקם) מחקרי ירושלים בפולקלור יהודי א', 146-152.
- פיפע ש"ז 1937: 'די זאַמלונגען יידישע פֿאלקסלידער פֿון י. ל. פּרץ', ייוואָ בלעטער ב' XII, 1-3, 286-290.
- פּרץ י"ל 1937: 'דאָס יידישע לעבן לויט די יידישע פֿאלקסלידער', ייוואָ בלעטער ב' XII, 1-3, 292-299.
- רייזען זלמן 1937: 'דאָס יידישע לעבן לויט די יידישע פֿאלקסלידער פֿון י. ל. פּרץ', ייוואָ בלעטער ב' XII 1-3, 291-292.
- Bauman Richard 1962: 'Y.L. Chahan's Instructions on the Collecting of Folklore', *New York Folklore Quarterly* 18, pp. 284-289.
- Gottesman Itzik Nakhmen 1993: *Yiddish Folklore and Jewish Nationalism in Poland 1918-1939*, unpublished Diss., University of Pennsylvania.
- Rubin Ruth 1955: 'Y.L. Chahan and Jewish Folklore', *New York Folklore Quarterly* 11, 1, pp. 34-35.